

SAMEN LEVEN MET WATER

COALITIEAKKOORD 2023 - 2027

mei 2023

Inleiding

Voor u ligt het coalitieakkoord, tot stand gekomen tussen vier fracties uit het algemeen bestuur van het waterschap Hunze en Aa's, zijnde BBB, Water Natuurlijk, PvdA en geborgd ongebouwd.

De coalitie constateert dat sinds januari 2022 het Waterbeheerprogramma 2022-2027 van kracht is. Hierin is omschreven wat onze visie is op het waterbeheer in ons beheergebied, wat de uitgangspunten zijn van onze manier van werken en is per thema uitgewerkt wat de doelen, opgaven en maatregelen zijn.

Het Waterbeheerprogramma geeft hiermee een goed overzicht van wat we de komende jaren te doen hebben en hoe we dat gaan aanpakken. Daarnaast is in het overdrachtsdocument een beeld geschetst van (aanstaande) ontwikkelingen die raken aan onze taakuitoefening en waar het waterschap in mee moet gaan.

Samen met het algemeen bestuur wordt in de komende jaren invulling gegeven aan de ontwikkelingen en de keuzes die hierin moeten worden gemaakt. Het gaat hierbij deels om zaken die beschreven zijn in het Waterbeheerprogramma en deels zal het ook nieuwe ontwikkelingen betreffen.

De coalitie wil de lijn die in het Waterbeheerprogramma is geschetst continueren. De opgaven die hierin zijn opgenomen zijn fors, complex en urgent genoeg.

De coalitie hecht er echter wel aan om in dit coalitieakkoord, geredeneerd vanuit de kerntaken van het waterschap, ten aanzien van een aantal onderwerpen en thema's, een aantal elementen te benoemen, mede gelet op de (maatschappelijke) ontwikkelingen.

De actuele ontwikkelingen laten zien dat we als land voor uitdagingen staan die vragen om goede samenwerking. Tussen overheden onderling en tussen overheden en andere partijen. Dit maakt dat we als waterschap enerzijds het vizier scherp moeten houden op onze wettelijke taken en anderzijds onze rol moeten invullen in complexe maatschappelijke opgaven. Hoewel we als waterschap een functionele democratie zijn - een overheid met een afgebakende taak (waterveiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water) - hebben we ook een verantwoordelijkheid binnen de bredere maatschappelijke opgaven. Dit stelt ons soms voor een dilemma: tot waar gaat onze verantwoordelijkheid? Wat rekenen we tot onze rol en taak en wat laten we over aan anderen? We richten ons primair op de uitvoering van onze kerntaken, waarbij we ons bewust zijn van het feit dat onze kerntaken raken aan de belangen, doelen en opgaven van anderen.

Kerntaken

Het waterschap heeft als taak te zorgen voor waterveiligheid, voldoende water (niet te veel en niet te weinig) en schoon en ecologisch gezond water. Deze taken voeren wij uit binnen onze watersystemen (beheergebied).

Waterveiligheid

We zorgen ervoor dat sterke dijken en kades en voldoende bergingscapaciteit ons beschermen tegen overstromingen.

Het leven in een deltagebied vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat voorop, altijd en overal. We kijken hierbij niet enkel naar het op sterkte houden van de dijken, maar vanuit het principe van meerlaags veiligheid; een combinatie van sterke dijken, ruimtelijke ordening en crisisbeheersing. Voorop staat de preventie van overstromingen door het op sterkte houden van de primaire en secundaire keringen (laag één). We proberen vervolgschade te beperken door te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting, mocht het toch een keer mis gaan (laag twee). Laag drie ziet tenslotte op maatregelen in de rampenbeheersing.

Voldoende water

Om te zorgen voor voldoende water moet ons watersysteem water vasthouden in droge tijden en zo goed mogelijk bergen en afvoeren in natte tijden.

Peilbeheer

Met ons gebiedsgericht peilbeheer zorgen we voor voldoende water in ons beheergebied. Het streven daarbij is om te zorgen voor optimaal peilbeheer voor de functies in ons gebied: landbouw (voedselvoorziening), natuur en wonen. Bij de vaststelling van de waterpeilen wordt een zorgvuldige afweging gemaakt van de belangen van de diverse functies in het betreffende gebied.

Integraal peilbeheer is niet enkel een kwestie van waterkwantiteit. Het peilbeheer is ook van invloed op de waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit.

De exclusieve bevoegdheid tot het toekennen van functies binnen het gebied ligt bij de provincie. Het waterschap richt het gebied in overeenkomstig deze functie. In voorkomende gevallen, indien het waterschap te veel (maatschappelijk onverantwoord) moet investeren om de functie nog te kunnen bedienen en de functie niet meer past bij het gebied, is het de verantwoordelijkheid van de provincie om de functie te wijzigen.

De coalitie is van mening dat de provincie blijvend op deze verantwoordelijkheid moet worden gewezen.

Het waterschap is dienend waar het gaat om het afwegen van belangen en het zoeken naar compromissen waarbij het uitgangspunt is dat een doelmatige uitoefening van het waterbeheer voorop staat.

Het opknippen van gebieden kan een negatieve impact hebben op wateroverlast, waterbeschikbaarheid, vispasseerbaarheid, beheersbaarheid, enzovoort. Omdat het isoleren van functies niet altijd kan of wenselijk is, wordt bij meerdere functies in één peilgebied een afweging voor het peil gedaan.

Uitgaande van een optimaal peilbeheer binnen afgebakende peilgebieden staat de coalitie open voor initiatieven van ingelanden om onder voorwaarden zelf maatregelen te treffen om water vast te houden. In voorkomende situaties kunnen in het gebied met betrokkenen afspraken worden gemaakt.

De belangrijkste voorwaarde hierbij is dat anderen hiervan geen schade mogen ondervinden. Om dit te faciliteren zal het waterschap algemene regels opnemen in de Waterschapsverordening 2.0.

Mijnbouwactiviteiten

De coalitie benadrukt dat de kosten van de gevolgen van bodemdaling door mijnbouwactiviteiten nadrukkelijk bij de veroorzaker worden gelegd. Gevolgen van deze activiteiten mogen niet naar de toekomst worden afgewenteld.

Waterbeschikbaarheid

Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer water aangevoerd om aan de watervraag te kunnen voldoen. De watervraag in ons gebied neemt toe. We blijven ons inspannen voor voldoende water nu en in de toekomst. We zullen echter in de toekomst steeds vaker te maken krijgen met het feit dat, ondanks onze inspanningen, er niet overal en altijd voldoende water is door klimaatverandering, verzilting en sociaaleconomische ontwikkelingen.

De coalitie hecht eraan blijvend in te zetten op maatregelen die gericht zijn op het vasthouden van water, het verbeteren van de infiltratie in de bodem (door onder andere DAW-projecten), het (tijdelijk) verhogen van het waterpeil en kijken waar bepaalde teelten wel of niet mogelijk zijn (passend gebruik). Niet in de minste plaats moet de urgentie van de problematiek onder de aandacht bij eenieder (landbouw, natuur, bedrijfsleven en ingelanden) worden gebracht en moet slimmer en zuiniger met water worden omgegaan.

Waterkwaliteit

Het waterschap heeft de zorg voor schoon en ecologisch gezond water.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Voor de KRW hebben wij de afgelopen jaren al veel maatregelen uitgevoerd. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 staan ook voor de huidige planperiode nog verschillende KRW-maatregelen gepland. De doelen uit de Kaderrichtlijn Water vormen een integraal onderdeel van de NPLG-opgaven.

De coalitie vindt dat het waterschap, waar het gaat om inbrengen van kennis en expertise over onze zes watersystemen, in gebiedsprocessen als volwaardige partner mee moet doen.

Met betrekking tot nutriënten zien we met name in de nattere jaren, waarin we weinig water vanuit het IJsselmeer hoeven aan te voeren, te hoge concentraties in het oppervlaktewater. Ook hebben we nog een waterkwaliteitsopgave voor ons beheergebied met betrekking tot de concentraties gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater. Onder andere bij hevige regenval en piekbuien is er sprake van een te snelle afspoeling waardoor te hoge concentraties gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terechtkomen. In dit kader vindt er daarnaast overleg plaats met gemeenten om aandacht te schenken aan afspoeling van bestrijdingsmiddelen op bedrijfsterreinen en particuliere percelen.

De coalitie staat open voor aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen door derden, indien deze door middel van bijvoorbeeld pilots meerwaarde hebben aangetoond. De huidige ontwikkelingen in het kader van de NPLG gebiedsprocessen en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer kunnen kansen bieden om dit soort maatregelen een plek te geven.

Medicijnresten als onderdeel van microverontreinigingen

Om effectief in te kunnen spelen op de ontwikkelingen op het gebied van medicijnresten in oppervlaktewater zetten we als waterschap in op de bron-aanpak. We lopen niet voorop en investeren niet in kostbare aanpassingen aan en op de zuiveringen voordat duidelijk is welke effecten de middelen hebben op de waterkwaliteit en waar de rekening wordt neergelegd. Vanwege de verwachte herziening van de (Europese) Richtlijn Stedelijk Afvalwater is het hoogstwaarschijnlijk dat wij ook medicijnresten moeten verwijderen op de rwzi's met een aanvullende zuiveringstrap. Om hier goed en tijdig op voorbereid te zijn zullen we actief deelnemen aan verschillende begeleidingscommissies en projecten rondom geneesmiddelen. In dat kader brengen we de in- en effluentkwaliteit met betrekking tot medicijnresten in beeld van de rwzi's Assen, Gieten, Veendam, Hoogezand, Foxhol, Scheemda en Oude Pekela. Ook voeren we bio-assays uit om inzicht te krijgen in de geneesmiddelenproblematiek bij de rwzi Gieten. Afhankelijk van de resultaten zetten we dit onderzoek door naar andere rwzi's. We doen actief mee aan landelijke onderzoeken (onder meer STOWA) en innovaties op dit gebied.

De coalitie is van mening dat van investeringen in de verwijdering van medicijnresten pas sprake kan zijn indien dit evident wordt vanuit wetgeving. Om hierop voorbereid te zijn wordt onderzocht door middel van bio-assays of er aantoonbare schadelijke gevolgen optreden op de ecologie en of er een bewezen nazuivering kan worden toegepast op de rwzi.

Vispasseerbaarheid

Wij zorgen als waterschap voor een goede en gezonde visstand in ons beheergebied en leveren een positieve bijdrage aan de vis gerelateerde waterkwaliteitsdoelstellingen zoals verwoord in de Kaderrichtlijn Water, Natura 2000 en het Aalbeheerplan.

De coalitie onderschrijft de (visvriendelijke) maatregelen die worden ingezet bij, in eerste instantie, vijf gemalen in ons beheergebied. De evaluatie van de uit te voeren acties moet leiden tot een afweging tussen kosten en opbrengsten (voorkomen van visschade).

Duurzaamheid (energiedoelstellingen en klimaatmitigatie)

Duurzaamheid is een van de rode draden in ons handelen. In 2021 is ons duurzaamheidsbeleid 2022-2027 vastgesteld. We zetten daarbij in op het beperken van klimaatverandering door het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen (klimaatmitigatie).

De coalitie is van mening dat het behalen van de energiedoelstellingen kan worden gerealiseerd door het uitvoeren van maatregelen waarbij de terugverdientijd valt binnen de afschrijvingstermijn. Maatregelen die buiten de afschrijvingstermijn vallen worden ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Voor het behalen van de energiedoelstelling is door het algemeen bestuur besloten om onze assets beschikbaar te stellen voor energieproductie door derden. In de afgelopen periode zijn plannen voor het realiseren van drie tot vier windmolens, door een derde partij, op onze zeedijk aan de orde geweest. Naar aanleiding hiervan is de coalitie van mening dat als uitzondering op het bovenstaande beleid er geen windmolens geplaatst mogen worden op het dijktraject “Punt van Reide-Nieuwe Statenzijl”.

We onderschrijven de afspraken die zijn gemaakt in het Klimaatakkoord, om in 2050 een reductie van de CO₂-uitstoot van 95% ten opzichte van 2011 te hebben gerealiseerd, met als tussendoel een reductie van 55% in 2030. De CO₂-emissie is op dit moment met bijna 70% gereduceerd. In deze reductie is geen rekening gehouden met de broeikasgassen methaan en lachgas. De coalitie is van mening dat er onderzocht moet worden welke maatregelen getroffen moeten worden als de emissiereductie door het meerekenen van methaan en lachgas beneden het doel van 55% in 2030 komt. Hierin trekken we als waterschappen gezamenlijk op.

Water en Maatschappij

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen.

Biodiversiteit

De beleidslijn die is ingezet wordt doorgezet waarbij onze insteek is dat er bij het nemen van een maatregel vanuit onze taken en opgaven geen verlies van biodiversiteit plaatsvindt en kansen worden benut voor het stimuleren daarvan binnen de wettelijke en financiële speelruimte van de betreffende maatregel. Daarnaast wordt bij (inrichtings)projecten scherp gekeken of er mogelijkheden zijn om biodiversiteit te bevorderen.

De coalitie is van mening dat optimaal moet worden ingezet op de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door het stimuleren van kruidenrijke mengsels (zonder schadelijke zaden zoals Jacobskruiskruid) op bufferstroken. De coalitie verwacht dat er ook door het aanleggen van de verplichte bufferstroken een remmend effect uit zal gaan ten aanzien van afspoeling en in geval van piekbuien een te snelle afvoer.

Waterbeleving, waterbewustzijn, zichtbaarheid

Waterbewustzijn is het kernbegrip van waaruit wij communiceren over onze taken en hoe we deze uitvoeren.

De coalitie is van mening dat hierop blijvend moet worden ingezet. Het vergroten van waterbewustzijn is voor een groot deel laten zien wat je doet en als waterschap derhalve zichtbaar zijn. Ons cultureel (water)erfgoed is een belangrijke asset om de zichtbaarheid als waterschap te vergroten. We hebben hiertoe geïnvesteerd in goede bebording en digitale ontsluiting.

Voor onze belangrijke hotspots (belangrijke locaties met betrekking tot zichtbaarheid en waterbewustwording) geldt dat deze op dit moment niet kunnen worden betiteld als visitekaartjes; er wordt afbreuk gedaan aan de gewenste zichtbaarheid in het veld.

Voor een van de hotspots, Nieuwe Statenzijl, is een plan van aanpak voor het opfrissen ervan opgesteld.

Een voorstel hiertoe wordt voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Voor de komende bestuursperiode brengen we in beeld of de overige hotspots en onze andere assets (bijvoorbeeld kunstobjecten) aansluiten op de in ons communicatiebeleid geformuleerde doelstelling om zichtbaarheid van ons waterschap te stimuleren en ons te presenteren in lijn met de houdingen uit het Waterbeheerprogramma, met andere woorden de gewenste uitstraling.

Recreatief medegebruik

In de nota recreatief medegebruik (2020) zijn de mogelijkheden en randvoorwaarden voor recreatief medegebruik bepaald.

De coalitie hecht eraan om het waterschapswerk beter zichtbaar te maken en benadrukt een positieve grondhouding waar het gaat om recreatief medegebruik van waterstaatwerken en eigendommen als kanalen, maaipaden en kaden.

Waterbewustwording en stimuleren watervriendelijk gedrag bij particulieren

We werken samen met de provincies en gemeenten aan de invulling van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Daarnaast zijn we een van de partners in de Regionale Adaptatiestrategie. Hierin is aangegeven om ons gezamenlijk in te zetten op het creëren en stimuleren van klimaatbewustzijn. De coalitie constateert dat het voor de taakuitoefening van het waterschap van groot belang is dat het klimaatbewustzijn bij iedereen wordt gestimuleerd door enerzijds kennis te verschaffen van directe en indirecte effecten van het eigen handelen van inwoners en het creëren van een dusdanige houding dat ongunstige effecten van het handelen wordt vermeden. De coalitie ziet graag dat in de komende bestuursperiode, samen met andere partijen, wordt gekeken op welke wijze hier vorm aan gegeven kan worden.

Rol en positie waterschap in 'Water en bodem sturend'

Wij zijn als waterschap gewend om een uitvoerende en dienstbare houding te hebben. Ons waterbeheer wordt veelal aangepast aan de wensen die de omgeving eraan stelt. Dit is bijvoorbeeld goed zichtbaar bij het opstellen van peilbesluiten. Een klimaatrobuuste inrichting van ons land vereist echter dat water en bodem bepalend worden bij ruimtelijke keuzes. We kunnen het watersysteem niet blijven aanpassen aan de (vaak tegengestelde) wensen die verschillende functies hebben. Door klimaatverandering worden de grenzen van dit 'maakbaarheids-denken' steeds vaker zichtbaar.

Het NPLG biedt kansen om waterdoelen mee te koppelen, we zijn daarom nauw betrokken en werken goed samen met de provincies. Op basis van onze taak en rol hebben wij een belangrijke en sturende positie. Door nauw aangehaakt te zijn en te blijven bij dit proces kunnen wij onze doelen en opgaven goed voor het voetlicht brengen en zorgen dat ze integraal worden meegenomen richting het Provinciaal Programma Landelijk gebied (PPLG).

De coalitie vindt dat het waterschap vanuit de kennis en expertise van het waterbeheer en watersystemen meer signalerend, agenderend en sturend moet worden. Dit vergt een andere houding en een andere manier van denken.

Onze taak blijft functioneel gericht, maar er zal meer en directer samengewerkt moeten worden met andere partijen, met name binnen de Ruimtelijke Ordening. Belangrijke focus daarbij ligt op de gemeenten.

Financiën

De ambities en voornemens voor de komende jaren zijn alleen te realiseren met een solide planning van de benodigde financiële, personele en overige middelen. Een goede en doelmatige uitvoering van onze (wettelijke) taken kost geld.

De coalitie constateert dat gevolgen van de verschillende crisissen in de afgelopen jaren terug te zien zijn in onze Meerjarenraming. En hopelijk blijven dergelijke onvoorziene ontwikkelingen in de komende jaren achterwege. Door inzet van reserves kunnen de stijgingen enigszins worden beperkt. Het uitgangspunt blijft een stabiele lage lastenontwikkeling, met een verdedigbare lastenstijging.

Het watersysteembeheer geeft na inzet van de algemene reserve een jaarlijkse stijging van 4,2%.

Het zuiveringsbeheer stijgt in 2024 met 11,3% en vervolgens met 2,4%, 2,4% en 3,8%.

Met de huidige kennis en inzichten en gelet op ervaringen in eerdere bestuursperiodes streeft de coalitie naar een stijging van 4,0% (watersysteembeheer).

De coalitie constateert en accepteert een eenmalige stijging in het zuiveringsbeheer in 2024 van 11,3% vanwege een aantal incidentele kosten. Dit omdat de stijging in de daaropvolgende jaren aanmerkelijk lager is. De incidentele kosten hangen enerzijds samen met de verwachte overdracht van de Veenkoloniale Afvalwaterleiding (VKA) aan de provincie Groningen (afboeken boekwaarde en onderzoekskosten over de staat van de leiding) en anderzijds met maatregelen op de rwzi Garmerwolde (in verband met ons aandeel hierin vanwege het zuiveren van afvalwater over de grens, Gemeenschappelijke Regeling Noorderzijlvest).

De coalitie vindt dat de resterende € 400.000,-- aan onder andere duurzaamheid- en innovatiegelden van het oude coalitieakkoord 2019-2023, ten behoeve van de nieuwe bestuursperiode kunnen worden ingezet. Inzet hiervan leidt niet tot een extra lastenstijging,

Kwijtschelding

Vanaf 1 januari 2025 treedt nieuwe belastingwetgeving in werking.

De coalitie hecht eraan om in het kader van de door het algemeen bestuur vast te stellen

Kostentoedelingsverordening (KTV) een integrale afweging te maken over het te voeren kwijtscheldingsbeleid (voor de watersysteemheffing).

De coalitie ziet uit naar een bestuursperiode waarin constructief en succesvol wordt samengewerkt met het algemeen bestuur en de organisatie.

BBB

Water Natuurlijk

PvdA

Geborgd ongebouwd

Waterschap Hunze en Aa's
Aquapark 5, Veendam
Postbus 195, 9640 AD Veendam
0598 69 38 00
waterschap@hunzeenaas.nl